

EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO

Bryssel, 11. huhtikuuta 2011 (15.04)
(OR. en)

8448/11

Toimielinten välinen asia:
2009/0157 (COD)

LIMITE

JUSTCIV 78
CODEC 539

ILMOITUS

Lähettiläjä: Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja: Yksityisoikeustyöryhmä (perimysasiat)
Ed. asiak. nro: 18096/10 JUSTCIV 238 CODEC 1560 EJUSTICE 139
Kom:n ehd. nro: 14722/09 JUSTCIV 210 CODEC 1209

Asia: Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta
– Perimyksen liittyvät viralliset asiakirjat

I Johdanto

1. Aikaisemmissa keskusteluissa on tullut esiin kysymys siitä, pitäisikö tulevassa asetuksessa ottaa käyttöön virallisten asiakirjojen tunnustaminen¹. Puheenjohtajavaltion on tarkoitus esittää tässä ilmoituksessa vaihtoehtoja työn edistämiseksi.

¹ Ks. tältä osin Euroopan unionin notaarien liiton lausuma, asiak. 6421/11 JUSTCIV 21 CODEC 214.

II Analyysi

2. Perimysasioiden käsittelyä Euroopan unionissa koskevien erilaisten järjestelmien analysoinnin perusteella järjestelmät voidaan ryhmitellä eri luokkiin. Ensimmäisen muodostavat jäsenvaltiot, joissa virallisia asiakirjoja ei käytetä perimysasioissa. Toiseen luokkaan kuuluvat jäsenvaltiot, joissa on käytössä siviilioikeudellinen notaarijärjestelmä. Näissä maissa siviilioikeuden alan notaarit voivat laatia perimysasioissa virallisia asiakirjoja, joissa he voivat vahvistaa tiettyjen seikkojen oikeellisuuden (esim. osapuolten allekirjoitus tai henkilöllisyys, annetun ilmoituksen päivämäärä, perinnönjättäjän kuolinpäivä), sisällyttää niihin osapuolten tekemiä tahdonilmaisuja (esim. testamentti, perinnöstä luopuminen) ja/tai kirjata niihin osapuolten välisen sopimuksen.
3. Unionin tuomioistuin määrittelee virallisen asiakirjan välineeksi, joka on laadittu virallisesti tai rekisteröity ja jonka oikeellisuus liittyy allekirjoitukseen ja sen sisältöön, ja oikeellisuuden on vahvistanut viranomainen tai muu alkuperäjäsenvaltion tähän tarkoitukseen valtuuttama virallinen taho¹.
4. Oikeellisuuden vahvistaminen voi siten koskea välineen muotoa, notaarin henkilökohtaisesti vastaanottamien ja asiakirjassa toteamien seikkojen oikeellisuutta, osapuolten tekemiä, välineeseen merkittyjä ilmoituksia ja välineen sisältöä siltä osin kuin siinä todistetaan, että osapuolten välinen sopimus on tehty ilmoitettuna päivänä, että osapuolten välinen suhde on välineessä esitetyn kaltainen (esim. perillisten yksilöiminen, kunkin perillisen osuus, lakiosan olemassaolo) ja että kaikki on lainmukaista (toisin sanoen ei lainvastaista).

¹ Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-260/97, Unibank A/S vs. Flemming G. Christensen, 17.6.1999 antama tuomio, Kok. 1999, s. I-3715.

5. Jäsenvaltioiden laeissa on eroja oikeellisuuden vahvistamisen ulottuvuuden osalta paitsi jäsenvaltioiden kesken, myös sisäisesti eri tyyppisten virallisten asiakirjojen osalta.
6. Niinpä joissakin jäsenvaltioissa ja tietyntyyppisten välineiden osalta oikeellisuuden vahvistaminen vaikuttaa suoraan asiakirjaan kirjatun oikeustoimen (sopimuksen) pätevyYTEEN. Ottaen huomioon notaarien laajat valtuudet ja velvoitteet sikäli että he voivat kirjata ainoastaan oikeaksi todistettuja seikkoja ja oikeudellisesti moitteettomia sopimuksia asiakirjoihinsa, oikeellisuuden vahvistaminen muodostaa oletettaman viralliseen asiakirjaan kirjatun oikeustoimen tai sopimuksen pätevyYdestä. Tämäntyyppisten välineiden sisältö ja aitous ovat voimakkaasti riippuvaisia toisistaan ja ovat tietyllä tavalla sulautuneita toisiinsa.
7. Muuntyyppisissä välineissä tehdään johdonmukainen ero välineen sisältämän oikeustoimen (sen pätevyYden) ja sen oikeellisuuden välillä. Kun tiettyjen perintöä koskevien ilmoitusten oikeellisuuden vahvistamisella voi olla merkitystä ilmoituksen muodollisen pätevyYden kannalta (esim. perinnöstä luopuminen, joka edellyttää perintöön sovellettavan aineellisen oikeuden muodollisten edellytysten täyttymistä), kaikkiin tällaisten oikeudellisten ilmoitusten pätevyYttä koskeviin kysymyksiin taas sovelletaan joka tapauksessa sovellettavan lain sääntöjä, eikä sitä milloinkaan johdeta suoraan oikeellisuuden vahvistamisesta.
8. Näihin kahteen välineiden luokkaan liittyvän oikeellisuuden erilaisen ulottuvuuden olisi kuvastuttava oikeusvaikutuksissa, jotka jossakin jäsenvaltiossa laaditulla virallisella asiakirjalla voi olla toisessa jäsenvaltiossa. Jos virallisen asiakirjan on tarkoitus liikkua, on tiedettävä, mikä on oikeellisuuden vahvistamisen ulottuvuus ja mitkä ovat välineen oikeusvaikutukset jäsenvaltiossa, jossa se on laadittu. Näin ollen puheenjohtajavaltio katsoo, että virallisten asiakirjojen liikkuvuudessa on otettava huomioon nämä seikat, jotka ovat erilaisia eri jäsenvaltioissa ja myös jäsenvaltion sisällä monissa jäsenvaltioissa, joissa käytetään virallisia asiakirjoja.

III Ehdotettu ratkaisu

9. Ensiksi olisi varmistettava, mitkä edellytykset virallisen asiakirjan olisi täytettävä, jotta sillä olisi oikeusvaikutuksia muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, missä se on laadittu. Kun kyseiset edellytykset täyttyvät, herää kysymys virallisen asiakirjan oikeusvaikutusten ulottuvuudesta.

(1) Virallisen asiakirjan hyväksymisen edellytykset muussa jäsenvaltiossa

10. Sen määrittämiseksi, millä edellytyksillä virallinen asiakirja voidaan hyväksyä ja se voi liikkua, on tehtävä ero toisaalta asiakirjaan sisältyvän oikeustoimen tai muiden asiakirjassa vahvistettujen perimyksen liittyvien oikeudellisten suhteiden sekä toisaalta asiakirjan muodon ja viranomaisen viran puolesta kirjaamien seikkojen välillä.

(a) Asiakirjaan sisältyvä oikeustoimi tai muut siinä vahvistetut oikeudelliset suhteet

11. Asiakirjan sisältämä oikeustoimi¹ on lähinnä osapuolten välinen sopimus pesänjaosta, mutta se voi olla myös testamentti, perintösopimus tai muu tahdonilmaisu². Sen lisäksi virallisessa asiakirjassa voidaan vahvistaa oikeaksi osapuolten väliset oikeudelliset suhteet perimyksen sovellettavan lain mukaisesti (esim. perillisten ja muiden edunsaajien yksilöiminen, heidän osuutensa, mahdollinen lakiosa tai muu perinnönjättäjän jäämistöön sovellettava säännös). Näiden seikkojen osalta näyttää olevan tärkeää korostaa, että ensimmäinen edellytys, joka virallisen asiakirjan on liikkuaan täytettävä, on sovellettavan lain mukaisuus. Siltä osin kuin välineen sisältö liittyy sen sisältämään oikeustoimeen tai perimyksen liittyviin oikeudellisiin suhteisiin, jotka notaari on vahvistanut oikeaksi, sen on siis täytettävä perimyksen sovellettavan lainsäädännön aineelliset edellytykset.

¹ DE: "Rechtsgeschäft", FR: "acte juridique".

² DE: "Willenserklärung", FR: "déclaration de volonté".

12. Jos virallisen asiakirjan sisältö ei ole perimyksen sovellettavan lain mukainen, on olemassa kaksi mahdollisuutta.
13. Ensimmäinen on virallisen asiakirjan sovinnollinen muuttaminen kaikkien asianosaisten kesken siten, että tarkoituksena on laatia sovellettavan lainsäädännön mukaisesti uusi virallinen asiakirja, jolla näin olisi siinä tarkoitettut oikeusvaikutukset toisessa jäsenvaltiossa.
14. Toinen vaihtoehto on perimystä koskeva riita, jos osapuolet eivät pääse sovintoon. Tällainen riita olisi vietävä tuomioistuimeen, siihen, jolla on II luvun säännösten mukainen toimivalta. Tämä ei kuitenkaan saisi estää muuta tuomioistuinta, jossa tulee esiin liitännäiskysymyksenä asiakirjan pätevyys, antamasta ratkaisua asiasta muun siinä tuomioistuimessa vireillä olevan menettelyn yhteydessä.

(b) Asiakirjan muoto ja muut viranomaisen viran puolesta kirjaamat seikat

15. Virallisen asiakirjan muotoa koskevia kysymyksiä ovat esimerkiksi asiakirjan aitous, ulkoinen virheettömyys, asiakirjan muodolliset edellytykset, notaarin valtuudet ja menettely, jonka mukaisesti notaari laatii asiakirjan. Viranomaisen viran puolesta merkitsemiä seikkoja ovat esimerkiksi se, että osapuolet X ja Y ovat saapuneet viranomaisen luokse ajankohtana Z ja että he ovat tehneet tiettyjä ilmoituksia, joilla on vahvistettu sisältö.

16. Onkin aivan luonnollista, että asiakirjan muodon ja viran puolesta kirjattujen seikkojen osalta asiakirjan oikeellisuuden edellytyksiin sovellettavan lain olisi oltava se, jota sovelletaan kyseessä olevan notaarin toimintaan, erityisesti siitä syystä, että jäsenvaltio, jossa asiakirja on laadittu, voi olla valtio, jossa notaari-instituutiota ei tunneta. Niinpä jos asianosainen haluaa riitauttaa tämän, asiakirjan oikeellisuuteen liittyvän näkökohdan eikä jotakin perimyksen sovellettavan lain (*lex successiois*) aineellista edellytystä, hänen olisi tehtävä se asianomaisen notaarin valtion lain mukaisesti. Näin olisi erityisesti, jos riidan perusteena olisi se, että jotkut todistajat eivät olleet allekirjoittaneet virallista asiakirjaa, asiakirjan laatineella henkilöllä ei ollut valtuuksia tehdä sitä, jollakulla allekirjoittajista ei ollut oikeuskelpoisuutta tai oikeustoimikelpoisuutta, osapuoli ei tehnyt asiakirjaan merkittyä ilmoitusta jne.
17. Tällaisessa tapauksessa olisi asianmukaista noudattaa virallisen asiakirjan riitauttamista koskevia erityismenettelyjä, joista säädetään asiakirjan laatineen notaarin jäsenvaltiossa¹.
18. On aiheellista pohtia, olisiko lisättävä suojalauseke, jossa edellytetään asiakirjan riitauttamiseen liittyvää yhdenmukaista oikeudellista seuraamusta. Tulevassa asetuksessa voitaisiin esimerkiksi säätää, että jos virallinen asiakirja riitautetaan, sen alueen ulkopuolinen ekstraterritoriaalinen vaikutus alkaa vasta, kun toimivaltainen tuomioistuin tai viranomainen hylkää riitautuskanteen asiaankuuluvassa menettelyssä. Menettelyn aloittaminen kyseessä olevan asiakirjan riitauttamiseksi muodostaisi siten väliaikaisen esteen asiakirjan 'tunnustamiselle' / 'vapaalle liikkuvuudelle'.

¹ Tällainen olisi esimerkiksi Ranskan lainsäädännön mukainen 'inscription en faux' -menettely, jota käytetään ammattiaan Ranskassa harjoittavan notaarin laatiman virallisen asiakirjan oikeellisuuden riitauttamiseksi.

(2) Virallisen asiakirjan oikeusvaikutukset¹

19. Puheenjohtajavaltio ehdottaa, että viralliselle asiakirjalle annettaisiin toisessa jäsenvaltiossa samat oikeusvaikutukset kuin sillä on siinä jäsenvaltiossa, missä se on laadittu, tai siihen mahdollisimman hyvin verrattavissa olevat oikeusvaikutukset, jos alkuperäjäsenvaltiossa voimassa olevia oikeusvaikutuksia ei pyynnön vastaanottavassa jäsenvaltiossa tunneta (eräänlainen "mukauttaminen").
20. Esimerkiksi jos henkilö siinä jäsenvaltiossa, jossa virallinen asiakirja on laadittu, voi todistaa perillisilmoituksen tai -todistuksen tyypisellä virallisella asiakirjalla olevansa perillinen, hänen pitäisi voida todistaa se samalla virallisella asiakirjalla myös toisessa jäsenvaltiossa. Samalla tavoin, jos siinä jäsenvaltiossa, jossa virallinen asiakirja laadittiin, oikeus tiettyyn omaisuuteen voidaan osoittaa perinnönjakoa koskevalla asiakirjalla, virallisen asiakirjan pitäisi olla riittävä todistus kyseisestä oikeudesta myös toisessa jäsenvaltiossa.
21. Sivullissuojan osalta viralliseen asiakirjaan liittyvillä vaikutuksilla ei luonnollisestikaan pitäisi olla vaikutusta omaisuuden sijaintijäsenvaltion varallisuus-oikeuteen. Esimerkiksi jos sivullissuoja liittyy ainoastaan rekisteröintiin julkiseen rekisteriin, vain rekisteröinnillä on tämä vaikutus riippumatta siitä, mitkä ovat virallisen asiakirjan oikeusvaikutukset jäsenvaltiossa, jossa se laadittiin. Tämä varmistettaisiin jättämällä rekisteröinnin oikeusvaikutukset tulevan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
22. Oikeusvarmuuden kannalta voi myös olla hyvä ilmoittaa, mitkä ovat virallisen asiakirjan oikeusvaikutukset alkuperäjäsenvaltiossa, jos asiakirja riitautetaan.

¹ Euroopan unionin notaarien liiton lausuman (ks. asiak. 6421/11 JUSTCIV 21 CODEC 214 + ADD 1) mukaan virallisten asiakirjojen tärkeimmät oikeusvaikutukset ovat niiden erityinen todistusarvo, täytäntöönpanokelpoisuus ja hyvässä uskossa toimivien kolmansien suoja. Todistusarvon lisääntyminen koskee kaikenlaisia virallisia asiakirjoja, kun taas täytäntöönpanokelpoisuus liittyy miltei yksinomaan jäämistön pesänjakoon. Useimpien jäsenvaltioiden lainsäädännössä yhdistetään hyvässä uskossa toimivien kolmansien osapuolten suoja tiettyihin perintöasioissa käytettyihin virallisiin asiakirjoihin, mutta se vaihtelee, minkätyyppisiin virallisiin asiakirjoihin suoja liittyy.

(3) Vakiolomake

23. Koska virallisten asiakirjojen oikeusvaikutukset voivat olla erilaisia, eivät vain eri jäsenvaltioissa vaan myös jäsenvaltioiden sisällä asiakirjatyypistä riippuen, on tärkeää varmistaa asiakirjan oikeusvaikutuksiin liittyvä oikeusvarmuus ja avoimuus jäsenvaltiossa, jossa se laadittiin. Viranomaisen tai sivullisen pyynnön vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tiedettävä, mitkä virallisen asiakirjan oikeusvaikutukset ovat alkuperäjäsenvaltiossa, voidakseen arvioida, minkälaisen vastaanoton asiakirja ehkä saa pyynnön vastaanottavassa jäsenvaltiossa sen kansallisen prosessioikeuden mukaisesti.
24. Puheenjohtajavaltio ehdottaa tämän takia, että virallisen asiakirjan laativan viranomaisen olisi kuvattava asiakirjalla alkuperäjäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti olevat oikeusvaikutukset. Tämä voitaisiin tehdä vakiolomakkeella, joka olisi saatavilla kaikilla Euroopan unionin virallisilla kielillä. Lomake olisi liitettävä viralliseen asiakirjaan, jos tämä esitettäisiin ulkomailla.

IV Lopuksi

25. Puheenjohtajavaltio pyytää yksityisoikeustyöryhmää (perimysasiat) keskustelemaan tästä asiasta kokouksessaan 18., 19. ja 20. huhtikuuta 2011.
